

Martin Majcík

Název příspěvku

Typy učitelských reakcí na žákovskou chybu ve výukové komunikaci (Types of Teacher Responses to Pupils' Errors in Pedagogical Communication)

Klíčová slova v ČJ

Výuková komunikace, žákovská chyba, reakce na chybu, zpětná vazba, řešení chyb

Klíčová slova v AJ

Pedagogical communication, pupils' error, response to error, feedback, dealing with errors

Cíle v ČJ

Chyby v žákovských odpovědích jsou důležitou součástí výukové komunikace, protože jejich výskyt ovlivňuje interakci mezi učitelem a žáky. Chyba se v tomto ohledu stává často obsahem samotné komunikace, protože právě učitel je ten, kdo na chybu v žákovské odpovědi reaguje a dále s ní pracuje. Způsob učitelské reakce na chybu má dle Seifrieda a Wuttkeové (2010) důležitou roli v procesu učení žáků během výuky. Cílem výzkumného šetření je tedy identifikovat způsoby, kterými učitel na chybu v žákovské odpovědi reaguje během výuky v 9. třídě v rámci Českého jazyka.

Teoretická východiska v ČJ

Jako chybnou můžeme označit odpověď, která se odchyluje od stanoveného či očekávaného výsledku (Grassinger & Dresel, 2017). Při hodnocení žákovské odpovědi má klíčovou roli učitel, protože právě ten ji na základě procesu srovnání s očekávaným výsledkem případně označuje jako chybnou. Způsob, kterým učitelé ve výuce řeší chyby je ovšem nutné vnímat z širšího hlediska, protože prostřednictvím jednotlivých reakcí dochází k ovlivňování významu chyby v prostředí školní třídy (Matteuci & Santagata, 2015). Z odborné literatury je patrné, že můžeme vymezit řadu učitelských reakcí jako je například posměch, oprava žáka, poskytnutí možnosti se opravit apod. (Tulis, 2015). Reakci na chybu můžeme definovat jako zpětnou vazbu, protože se jedná o poskytnutí informace, která se vztahuje k žákovskému výkonu (Hattie & Timperley, 2007). Aby korektivní zpětná vazba byla pro žákovské učení přínosem, měla by obsahovat podrobné vysvětlení správného řešení ve srovnání s chybou (Asterhan & Dotan, 2018).

Metodologie v ČJ

Sběr empirických dat probíhal v devátém ročníku ve výuce Českého jazyka na čtyřech záměrně vybraných základních školách. Pro realizaci výzkumného šetření byly zvoleny metody pozorování školní výuky a polostrukturované rozhovory se zapojenými učiteli. V období od února do května 2018 bylo celkem pořízeno 24 záznamů z vyučovacích hodin čtyř učitelů v rámci slohu, mluvnice a literatury. Analýza dat probíhala prostřednictvím otevřeného kódování, kdy byly identifikovány výukové situace s žákovskou chybou. Následně byly analyzovány jednotlivé situace z hlediska charakteru promluv účastníků výuky.

Závěry v ČJ

Celkem bylo vymezeno pět způsobů učitelských reakcí na chybu, které se vyskytují v různých četnostech a odlišují se v charakteru zpětné vazby a v následné práci s chybou. Nejčastější reakcí na chybu je její detekce, kdy učitel pouze informuje žáka o tom, že odpověď je chybná a dále s chybou již nepracuje. Následné čtyři způsoby se již ovšem chybě věnují, a to z hlediska opravy a vysvětlení chyby nebo použití zpětné vazby pro dosažení správné odpovědi. Vymezené typy reakcí jsou označeny jako korekce chyby, zpětná vazba zaměřená na proces, vysvětlení po správné odpovědi a diskuzní řešení chyby.

Souhrn příspěvku v AJ

A pupil's answer is erroneous when it deviates from a certain norm or goal (Grassinger & Dresel, 2017). Identification of errors and its correction is the responsibility of the teacher. According to pedagogical research, it is obvious that teachers are dealing with errors in different ways (Ingram et al., 2015). The research question is how teachers react to pupils' errors in pedagogical communication in the Czech language. Empirical data was collected in 4 classrooms of ninth grades and 24 video recording of the Czech language (literature, grammar) was analyzed. The results show 5 types of teachers' response to errors. The first and most common reaction is the detection of error when a pupil is only warned by the teacher about his or her mistake without correction. The other types of responses are focusing on dealing with pupils' errors. These responses are different in the way of providing feedback and explanation of a problem theme.

Bibliografie

Asterhan, C. S. C., & Dotan, A. (2018). Feedback that corrects and contrasts students' erroneous solutions with expert ones improves expository instruction for conceptual change. *Instructional Science*, 46(3), 337–355.

- Grassinger, R., & Dresel, M. (2017). Who learns from errors on a class test? Antecedents and profiles of adaptive reactions to errors in a failure situation. *Learning and Individual Differences*, 53, 61–68.
- Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.
- Ingram, J., Pitt, A., & Baldry, F. (2015). Handling errors as they arise in whole-class interactions. *Research in Mathematics Education*, 17(3), 183–197.
- Kulič, V. (1971). *Chyba a učení: funkce chybného výkonu v učení a v jeho řízení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Seifried, J., & Wuttke, E. (2010). Student errors: How teachers diagnose and respond to them. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 2(2), 147–162.
- Tulis, M. (2013). Error management behavior in classrooms: Teachers' responses to student mistakes. *Teaching and Teacher Education*, 33, 56–68.